

PERIÓDICH DE SENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 20 de Setembre de 1880

Núm. 8

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES			ANY	SEMESTRE
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	EDITOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIÓ, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal	76 »	40 »	»	»		Filipinas, Méjich y Rin de la Plata	6 » »	3'50 » »

No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant

Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig

DIBUIX DE CASTELUCHO

PARQUE DE BARCELONA

GRABAT PER MORACHO

Fotografia de Can'ó

DIBUIX DE GIACOMELLI

Les fulles perden la verdó y groguejan,
 la fruyta cáu sobre 'l ressech terrós,
 y ja cansat de foguejá', avans d' hora
 se 'n va á la posta 'l sol.

TADOR

Anyora 'l coroll de l' aygua,
 cruix y gemenant del bosch,
 y tot fugint de les guatlles
 se'n va a jóch.

Lo dia es curt y té clarors de tarda,
 tot cáu, tot minva: remoretxs, colors.....
 Donchs, ¿ qué ve á ser?—l.a posta de la vida,
 la vida que va á jóch.

F. MATHÉU.

GRABAT PER MEAILLE

ria, sino creguessem que pot donarse a tal judici una mica més d'amplitut. Que la poesia del senyor Franquesa no es una gran concepció no cal negarho, y que no sobressurt pas principalment per la seva originalitat bé 's veu prou desseguida; lo Consistori, emperó, la posá á cap de rengla per l'art ab que sapigué l'autor descriure la vida pagesa y 'ls aplechs de nostra terra, «servint de march al festetx d'enamorada parella;» certament no es pas l'interés que despertan en lo lector los personatjes que intervenen en la acció lo que més parla en favor de *La Pubilla*, ni aquesta acció té l'atractiu de la novetat, que ben clarament se veu que l'autor no ha tingut la pretensió d'escriure una composició d'alé dramátich y ab vestidura d'incidentes de sorpresa (permetis la expressió); la poesia del senyor Franquesa té son principal mérit en la senzillesa mateixa del argument, que reclama pera sobressurtir, l'auxili d'una mà destre en revestirlo ab totes les belleses de la forma; y en tant ha sapigut ferho aixís lo senyor Franquesa, que al llegir la composició de que venim parlant no 's pensa may en la poca novetat del fons y sols hi há ocasió d'admirar la veritat de les descripcions, l'animació que respiran, lo brill de les imatges, la bellesa del estil, y en una paraula, lo doll de poesia que ha vessat en tota l'obra la galana musa del senyor Franquesa; pera convèncers de lo que dihem no cal més que repassar un bocí qualsevol de la bella composició, y si 'ns encanta 'l lloch que

«Sobrix d'ufanó y de vida»

y que maravella l'esperit ab ses

«Ubaques y oliverars,
aucellets en xerradissa,
plujes de flors de tot l'any,
esplets que vinclan les branques,
alegría, fresc y cants»

no 'ns encantarà menys aquella caseta arrecherà, «feta Deu sab quan,» ab «sa flayre de pa moreno» que «ja s'hi sent desde 'l portal» y

«l'amo de tota la hisenda,
cara espés, mes de cor franch,»

y lo padrí que «cau de bondat» y sobre tot la pubilla,
«lo cap de brot d'aquell ram.»

Y si llegim la animada pintura del aplech, bé haurém de confessar que 'l senyor Franquesa sab tractar com pochs altres lo género descriptiu, més difícil de lo que á primera ullada sembla. Per lo poch que n' havém copiat de *La Pubilla* ja 's veu clarament que 'ls versos tenen, com diu lo Consistori, un ayre perfectament literari y popular, y que 'l llenguatge no cau per cap dels dos extrems á que s'inclinan la major part dels escriptors catalans: ni un arcaisme 's veu en tota la poesia ni tampoch hem de topar ab cap d'aquells termes acastellanats que inconsideradament han acollit en ses obres molts escriptors d'avuy en dia.

Es, en resúmen, la poesia del senyor Franquesa de les que ab més justicia ocupan lo lloch que les hi assigná lo Consistori en lo llibre que estém examinant.

J. LAPORTA

(Seguirá)

L' ALSAMENT DEL LLOBREGAT

I

Catalunya, feta trossos
per enemistats de Reys,
als peus de la soldadesca
exhala tristos gemechs.
Trasca 'l francés per la ratlla
entrant vilas á gust seu,
y 'l Virey, á Barcelona,
als butxins dona que fer,
perque á cada nova vila
que á Espanya l'enemich pren,
lo de Villahermosa ho venja
fent penjar algú dels seus.
—¡Visca Deu que aixó es de bojos!
exclama l'Anton Soler.
—Cada poble, li fa en Tonas,
te 'l govern qu' es digne d'ell.
—Catalunya ja no es nostra,
en Rocabrúna afegeix,
que 'ls soldats se 'ns van fent amos
del poch que 'l Virey no 'ns pren.
—Aquí 'n teniu tots l'exemple,
diu de 'n Rocafort la veu,
signant al Roig de Centelles
qu' en la forca 'l gronxa 'l vent;
y al cap d'una curta estona
en que no diu res cap d'ells,
perque cad' escú, dels altres

vol sorprendre 'l pensament,
l'Anton Soler, los punys closos
y com si sol estigués,
murmura:—Avans de que 'm matin
com un xay, lleó vuy ser!
Que la Inquisició trega
los mals esperits al Rey:
mes lo qu' es á Catalunya
lo poble treurelshi deu!
Provarho podrá costarme
la vida...! no soch etern...
La mort may será un' afronta!
no es home qui lliure no es!
¡Visca Deu! sento en mas venas
rodolar ferro bullent,
del cor á las bategadas
tota l' ossera 'm cruixeix,
espurna en mos ulls la rabia,
caldeja en mos dits l' acer...
jo tot sol, als tírans repto,
jo tot sol, ¡ira de Deu!
—No ets tu sol, fa en Rocabrúna.
—Ja podém dir que som tres,
en Rocafort li contesta;
y en Torras:—Quatre serém.
Llavors, del mort de la forca
la sombra en mitj d'ells s'estén,
projectada per la lluna
qu' entre núvols guayta al Cel,
y al grinyolar de l'anella
que 'l cos del penjat sosté,
espantats los corbs s'allunyan
com si algú los esquivés.

II

La plana del Llobregat
declara la guerra á Espanya,
desde 'l mar fins al Papiol
posant al vol las campanas.
Quatre homes donan lo crit,
dotze mil se 'ls n' aplegavan,
no sembla sino que tots
tinguessen ja apunt las armas.
Las serras fan de castell,
campaments son las ubagas,
ampla muralla lo riu,
trinxeras las margeladas.
Tant tost lo Virey ho sab,
contra d'ells rabiós se llansa
ab dragons y mosqueters,
entrant á saqueig la plana.
¡Cornellá, que 'l Cel t'ajut!
¡Hospitalet, Deu te valga!
sort que á Sant Boy trovareu
lo consol de la venjansa.
Quan en Soler veu venir
la gent que 'l Virey comanda,
diu als seus:—No 'ls hi feu foch
fins que tingan á la espatlla
lo riu... y tal dit tal fet,
aixís que 'ls dragons avansan:
—Ara es l'hora, crida á tots,
ferim en ells... y las ayguas
del Llobregat, com avuy
tant rojas may han baixadas.
Vensut s'entorna 'l Virey,
cego, delirant de rabia;
á quinze presos que du
lo credo resar ja 'ls mana.
—Qué fariáu, los va dihent,
per salvau...? y tothom callá.
—Mateulos á tots.—Senyor,
un d'ells, á sos peus exclama,
mateume á mí si així us plau;
mes doleuvos de mon pare!
—Un altre cap per lo d'ell,
un altre cap deus portarme,
si no, á tos ulls, poch á poch,
morirá sense tardansa.
—Digueume á qui dech ferir.
—A qui 'ls sublevats comanda.
—¡Per pietat!—Talléu los punys
al vell...—Espereus...—Si tardas
vint y quatre horas tan sols,
faré escuarterá á ton pare.—
Llansa un sospir lo minyó,
son front jovenivol ratlla
una arruga, com si un llamp
lo passés de banda á banda;
regust de sanch sent al coll,
pert tot d'una la paraula,
mira al Virey y del riu
precipitas en las ayguas.
Al ser vist dels de Sant Boy
á salvarlo tots se llansan,

y l'Anton Soler al punt
los brassos joyós li allarga
—La enhorabona, minyó...
—¡Deu ho sab si es bona ó mala!

III

Á la llum de las teyeras
fan balladas á Sant Boy,
que la gloria de las armas
l'alegría encen als cors.
Qui soldat al mati n'era,
dansa al vespre al so dels corns;
crits de guerra festeigs tornan...
¡quin seguit de sensacions!
L'Anton Soler aquell vespre
en sa cambra vetlla sol,
capficat pensant los medis
d'aixafá als competidors.
Petit se veu per la empresa,
y ho sospita quan no pot
torná enrera, perque ho priva
la sanch qu' han vessat á doll.
—¡Y donchs? l'intenció m'abona,
¡pit y fora! diu resolt;
demá á trench d'auba sitió
Barcelona, y ¡guerra á mort!
Perque l' Rey de Fransa vulga,
cobrar del d'Espanya un dot
per la que ara es muller seva,
no 'n té de du 'l poble 'ls cops.
Lo dot de la bona Infanta
no es pas la nostra suor,
y si defensém lo nostre
Deu no 'ns deixarà tots sols!—
Aixís, ulls cluchs, meditava
á las mans caygut lo front,
quan sent la fredor d'un ferro
cercantli l'endret del cor.
Alsas, obra 'ls ulls y 's troba
abimat en la foscor;
va per cridar y li ofegan
la veu; á son matador
s'aferra y plegats rodolan
per terra lluytant á mort.
Sentes respirar ab forza,
cruixir membres, feixuchs cops,
arrambar al mur los setis
y gemechs aterradors
fentse més tarts l'un del altre,
y com més tarts méns forts,
fins que al fi para la lluyta
y se sent esclatá un plor...
Al acabar las balladas
tot lo poble s'ha commós,
qu' han trobat á casa seva
l'Anton Soler fret y mort,
sense cap, ple de feridas
y en la cambra tot revolt.
—¡Venjansa! fa en Rocabrúna,
seguint com fereix lleó
las petjadas sanguinosas
que ha deixat lo matador.
—¡Venjansa! 'ls minyons responen,
sonant nova volta 'ls corns:
mes la fosca 'ls pren lo rastre
y 'l riu los atura á tots.

IV

Com un esbart de dimonis
tots á son pler enfeynats,
la gent del Virey, aterra
negra nit un xich casal.
Llevan teulas, rompen llatas,
obra y fusta á terra va;
quan tot es un munt de runa
sense forma del que ha estat,
una pica al mitj hi plantan,
l'hi ennastan al cim un cap
y ab fortas trompeterias
los vehins van despertant.
—¡Qué passa? tothom pregunta:
—Al palau vos ho dirán.
Es que 'l Rey ha enviat lletres
fent justicia als catalans,
y 'ls torna 'ls furs que 'ls havia
pres son pare, en Felip quart.
—¡Visca 'l Rey! tot Barcelona
ab fortas veus va cridant,
mes de la casa aterrada
la gent en passa de llarch.
Del Anton Soler la testa,
muda y freda com está,
sembla irónica somriure
fentlos los ulls abaixar.

general de Catalunya qual objecte y assumpto 's publicaran oportunament. Premi ofert per lo Revnt. Senyor Rector de San Martí consistint en lo facsimil de l' Esglesia en construcció en lo barri del Clot, executat en argent per l'artista senyor Carreras á la mellor composició en vers ó prosa que tracte ó cante «Lo temple catòlich com gloriosa senyera de la Fé, la Pau y 'l verdader progrés y germanó dels pobles.» Una luxosa publicació artística ilustrada al mellor treball en prosa que tracte de la «Aplicació del Art á la Indústria y principis á que deurian subjectarse las institucions d'aplicació.» Lo primer volúm, ricament enquadernat del *Album pintoresch monumental de Catalunya*, á la mellor memoria topogràfica pintoresca d'una comarca de Catalunya. Un àlbum de *La Ilustracion Venatoria* á la poesia que descriga 'ls plahers y utilitat de la cassa. Una joia de argent al que mellor cante 'l treball. Una cadena y medalló d'or al mellor treball que tracte «Lo retrás moral,

LLIBRES REBUTS

JOCHS FLORALS DE BARCELONA DE 1880.

Sols per acusar rebut d'aquell volúm en aquesta secció, es que fem constar aquí son nom. Ja diguerem en altre número que s'estava repartint als adjunts y que per sa importancia li reservavam altre lloch y nostres lectors podran veure com ho cumplim, comensant sen á ocupar ja en aquest número nostre il·lustrat col·laborador don Jascinto Laportá.

Forma un volúm de 320 planas, imprés en magnífich paper y ab gran gust en los tallers de *La Renaixensa*, y 's ven en las principals llibrerías, al preu de set pessetas.

CORONA FÚNEBRE DEDICADA Á JOAQUIM MARIA BARTRINA, per *El Centro de Lectura* de Reus.

Lo diari *Eco del Centro de Lectura* de Reus ha pu-

ha donat darrerament, que es lo de que 'ns ocupém, te 'l número 6 en la biblioteca dels publicats.

Las *Costums que 's perden y 'ls recorts que fugen* es una ressenya dels fets de Reus, patria del autor senyor Bofarull, ocorreguts de 1820 á 40, ressenya feta d'una manera amena y simpática é interesantíssima per qui vulga coneixer molts dels aconteixements d'aquella época agitada. Y no 's crega que per tractar sols de Reus deixi 'l llibre de tenir una importancia histórica general; los fets se relacionan de tal manera, qu' es impossible deslligarlos perque la vida d'una vila ó ciutat, encara qu' en petit, no es més que la vida d'una nació. Felis idea ha sigut la del senyor Bofarull escrivint vint anys d' historia de la seva terra, y estém del tot ab éll en lo que diu de que si 's fés aixís en totas las ciutats ó pobles importants per part d' autors qu' haguessen presenciat los fets que comptan, seria 'l monument més gran que podria aixecarse á l' historia pátria, pera que 'ls histo-

BAIX RÈLLEU DE B LLVER

ENTERRO DE SANTA AGNÉS

GRABAT PER CAIUZ

religiós y polítich que reporta á la civilisació moderna lo concurs de la dona al treball fabril.» Una estàtua de bronzo á la mellor oda al progrés de la indústria catalana. Un objecte d'art á la poesia d'estil popular que cante l'avensament de Sant Martí. La novela *Fra Filippo Lippi* al mellor quadro de costums de género satirich-humorístich que ridicolisi las corridas de toros. Una estatueta de plata al que cante mellor los perills y fadigas propias del bomber. Un llorer de plata y or á la mellor poesia festiva que cante lo fadrí argenter, y una colecció d'obras científicas al autor del mellor quadro de costums obreras de Catalunya. Los treballs se remeterán avans del 25 d' Octubre al senyor secretari, plassa Mercat, 21, segon, en Sant Martí, ó en Barcelona, Passeig de Pujadas, 1, primer.

Tambe s'ofereixen dos premis á la virtut. Un rellotje d'argent al obrer fill y vehí de Sant Martí, casa y ab fills que ab lo sol recurs de son jornal, los haja dat mellor educació basada en la religió catòlica, la honradesa y lo treball; y cent vint y cinch pessetas al obrer que mes s' haja exposat en un acte d'abnegació.

Felicitem al *Centro catalanista provensalench* per son catalanisme.

blicat un número extraordinari de 33 planas formant un elegant quadern, dedicat á la memoria de nostre malaguanyat amich Bartrina. En ell van inclosos tots los treballs en prosa ó en vers que 's llegiren en la vetllada qu' aquella societat dedicá á sa memoria. Sabut es que en aqueixos treballs, fets sempre per compromís y ab precipitació, no ha d'anar á trovarshi obras notables que demanan deslligament de compromisos y natural calma pera poguer esser tals. Aixís es que no hem de judicar minuciosament las composicions, en general ressentidas totas de lo que havém dit, y sols indicarem y perdonins lo digne *Centro de Lectura* nostra apreciació, que no havia de deixarne passar algunas, pocas per fortuna, que ni 's recomanan pel seu sentit moral ni tan sols per la més mínima condició literaria. Precedeix al quadern un dibuix d'en Bartrina en son llit de mort y de bon parecut, fet per don Gayetá Benavent.

COSTUMS QUE 'S PERDEN Y RECORTS QUE FUGEN (Reus de 1820 á 1840). LO DARRER CATALÁ, quadro trágich históric y en vers. Una y altra obra escrites per *Antoni de Bofarull*.

La magnífica revista catalana *La Renaixensa* reparaix trimestralment un llibre á sos subscriptors, y 'l que

riadors vinents, ab estalvi de pacients estudis y dificultats insuperables, y sols ab un dot de bona crítica y clara penetració escriguessin la historia complerta dels reyalmes, sense las erradas deplorables que cometen casi tots los nostres d'avuy en dia.

En los *Recorts que fugen*, ha demostrat també 'l senyor Bofarull que no fugian per ell, posant á prova una memoria envejable, aixís com també un bon amor á las cosas de Catalunya, que te ja demostrat en otras obras sevas.

Lo llibre de que 'ns ocupém acaba ab un quadro trágich é históric titulat *Lo darrer catalá*, epissodi del 11 de Setembre de 1714, dia de fatal y tristíssima memoria, en que Barcelona caygué á las armas de Felip V, y en que fou malament ferit nostre Conceller en Cap don Rafel de Casanova, defensantse contra las tropas enemigas. Lo tipo de Casanova está en *Lo darrer catalá* tractat potser d'una manera massa histórica, pero en tot lo quadro, á falta de qualitats poéticas y de coneixement de l'escena, s'hi veu sempre un esperit patriótic y un ardent catalanisme que honran molt y molt al senyor Bofarull.

Lo llibre fa un volúm de 228 planas, esmeradament imprés y 's troba de venda al preu de 10 rals.